ප්‍රතිකර්මය රෝගයට වඩා භයානකද?

ශ්‍රී ලංකාවේ කොවිඩ් ආණ්ඩුකරණය පිළිබඳ ආවර්ජනා

සංස්කරණය

ප්‍රදීප් පීරිස්

1

හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකාවේ කොවිඩ් ආණ්ඩුකරණය පිළිබඳ ආවර්ජනා

ප්‍රදීප් පීරිස්

ප්‍රතිකර්මය රෝගයට වඩා භයානකද? විවිධ රාජ්‍යයන් වල කොවිඩ් මර්දන වැඩපිළිවෙලවල් හරහා සිදුවිය හැකි හානිය තක්සේරු කිරීමේදී ලෝක ආණ්ඩුකරණ ධූරාවලියේ ඉහළම සිටින්නන්ගේ ප්‍රතිචාරය තුළ පවා මේ ප්‍රශ්නය අරබයා හටගත් සන්ත්‍රාසයක් ගැබ්ව ඇත. නිදසුනක් ලෙස එක්සත් ජාතීන්ගේ මහ ලේකම් අන්තෝනියෝ ගුටේරස් (Antonio Gueterres) විසින් වර්ෂ 2020 අප්‍රේල් මාසයේදී අදහස් දක්වමින් ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ කොවිඩ් වසංගත අර්බුදය ඉතා සීඝ්‍රයෙන් මානව හිමිකම් අර්බුදයක් බවට පත්වෙමින් පවතින බවයි. වසංගතය මැඩ පැවැත්වීමට යැයි කියමින් වසංගත තත්වයට කිසිදු සම්බන්ධයක් නොමැති හේතූන් මත ඉතා මර්දනකාරී ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට එමගින් ඉඩ සැලසීමේ අවදානමක් පවතින බව ඔහු වැඩිදුරටත් දක්වා ඇත (Choukroune, 2020). ජාත්‍යන්තර සිවිල් සමාජය විසින්ද මෙම අදහස දක්වා තිබේ. 2020 වර්ෂය සඳහා වූ විශේෂ වාර්තාවක් තුළින් Freedom House ආයතනය පෙන්වා දෙන්නේ අධි වසංගතයේ පැතිරී යෑමත් සමඟ ලොව රටවල් 80 ක ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ සහ මානව හිමිකම් වල තත්වය වඩාත් නරක අතට හැරී ඇති බවයි (*Democracy under Lockdown,* 2020). මෙම කෘතිය තුළින්ද මූලිකව අවධානයට ලක් කරන්නේ වසංගතයට දක්වන ලද ප්‍රතිචාරයේ ඍණාත්මක බලපෑම් පිළිබඳවය. එහි පරිච්ඡේද 07 හරහා ශ්‍රී ලංකාවේ කොවිඩ් ප්‍රතිචාරය තුළ සමාජ-දේශපාලන වශයෙන් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී පදනම හායනයට ලක්කර ඇත්තේ කෙසේදැයි යන්න විවිධ දෘෂ්ඨිකෝණයන් ඔස්සේ සාකච්ඡාවට ලක්කරනු ලබයි.

කොවිඩ් වසංගතය හමුවේ සමස්ත ලෝකයම දණ ගැස්වී ඇත. එය පසුගිය සියවස තුළ ලෝකය මුහුණ දුන් බැරෑරුම්ම සෞඛ්‍ය අර්බුදය පමණක් නොව, එවැනි ගැටළුවකට රජයන් විසින් දක්වන ලද වඩාත් අදහාගත නොහැකි හා පෙර නොවූ විරූ ආකාරයේ ප්‍රතිචාර සහිත අර්බුදයද වේ (චීබබ් සහ වෙනත්, 2020). දියුණු වූ සහ වෙමින් පවතින සියළු රටවල් මෙම සෞඛ්‍ය අර්බුදය කළමණාකරණය කරගැනීම සඳහා දැඩි ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කරන අතර, ඒවා සමහර අවස්ථා වල අර්බුදයට සාපේක්ෂව සාධාරණීකරණය කළ නොහැකි මට්ටමේ ඒවාය. මෙම වසංගතයේ බැරෑරුම් බව මේ වනවිට පැහැදිලිව පෙනෙන්නට තිබුණද, ලොව පුරා ආණ්ඩු විසින් ඊට දක්වන ලද ප්‍රතිචාරයන්ගෙන් ඇති කරන ලද බලපෑම තේරුම් ගැනීමට තවත් කාලයක් ගතවනු ඇත. මෙහි විවිධ පැති මානයන් පිළිබඳ දැනටමත් ශාස්ත්‍රීය ලිපි ලේඛන බොහෝමයක් රචනා වෙමින් පවතී. එකී පැතිකඩ අතර වසංගතයෙන් සිවිල් නිදහසට එල්ල කරන බලපෑම (Coppedge et al, 2011), ලොව පුරා කොවිඩ් ප්‍රතිචාරයන් තුළ බලතල බෙදීම සහ නීතියේ ආධිපත්‍යය වැනි පිළිගත් මූලධර්ම උල්ලංඝණයට ලක්ව ඇති ආකාරය මෙන්ම, එමගින් රාජ්‍යයේ බලය හා ක්‍රියාවන් සංවරණය කිරීමට ඇති හැකියාව අවම වීම (Zwitter, 2012) වැනි කරුණු දක්නට ඇත.

වසංගතය මගින් ජනිත කර ඇති භීතිය නිසා, සෞඛ්‍ය අර්බුදය කළමණාකරණය කිරීමේ නාමයෙන් සිය අයිතිවාසිකම් හා නිදහස කප්පාදුව සම්බන්ධයෙන් ජනතාව තුළ යම් ආකාර අනුමතියක් ඇතිව තිබේ. රටවල් 14 කින් ලබාගන්නා ලද දත්ත මත පදනම්ව (Chen et al, 2021) පෙන්වා දෙනු ලබන්නේ රටක කොවිඩ් ප්‍රතිචාරය සම්බන්ධයෙන් ඇති මහජන ප්‍රසාදයේ තරම තීරණය වන්නේ ආසාදිතයින් සහ මරණ සංඛ්‍යාව මත පදනම්ව මිස ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්තීන් මත පදනම්ව නොවන බවයි. එම නිසා වසංගතය පිළිබඳ ඇති භීතියෙන් පෙළෙන ජනතාවගේ අවධානයට, වසංගත ප්‍රතිපත්ති හරහා සිය රටේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී අවකාශයෙහි අඩු වීමේ යථාර්ථය බඳුන් නොවේ. ලෙවිට්ස්කි සහ සිබ්ලත් (Levitsky and Ziblatt 2018) සිය කීර්තිමත් *How Democracies Die* කෘතිය හරහා පෙන්වා දෙන පරිදි, 1970 දශකයේ සිට ලෝක ඉතිහාසය සැළකූ විට ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය සන්නද්ධ කුමන්ත්‍රණ හරහා නැතිවනු වෙනුවට සිදුව ඇත්තේ කෙමෙන් වියැකී යාම තුළින් මරණයට පත්වීමයි. වසංගතය විසින් හඳුන්වා දෙනු ලැබ ඇති හදිසි තත්වය හා එය දිගටම පවත්වාගෙන යාමේ අවශ්‍යතාව පිළිබඳව ඇති එකඟතාවය නිසා, මෙසේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය කෙමෙන් මරණයට පත්වීමට අවශ්‍ය කොන්දේසි සම්පූර්ණ වෙමින් පවතින බව පෙනෙන්නට තිබේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ජනතාව සිය ආණ්ඩුවේ කොවිඩ් ප්‍රතිපත්ති වලට දක්වනු ලබන ප්‍රතිචාරය හා රෝග යට 'ප්‍රතිකර්මයක්' වශයෙන් හඳුන්වා දෙනු ලැබ ඇති ක්‍රියාමාර්ග හරහා රටේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට එල්ල කරන බලපෑම පිළිබඳ මෙම කෘතියෙන් අවධානය යොමු කරන්නේ මෙවැනි පසුබිමකය.

ශ්‍රී ලංකාවේ කොවිඩ් ආණ්ඩුකරණ ප්‍රතිචාරයෙහි ක්‍රියා පටිපාටි, නීති-රීති සහ තර්කනයන් තුළ කැටිව ඇති භයානක දේශපාලන ගම්‍යයන් තේරුම් ගැනීම සඳහා මෙම කෘතිය යම් සංකල්පීමය රාමුවක් තුළ ස්ථානගත වේ. පහතින් දක්වා ඇත්තේ එහි මූලිකාංග ය.

වසංගත ආණ්ඩුකරණ මානසිකත්වය

ප්‍රංශ දාර්ශනිකයකු වූ මිෂෙල් ෆූකෝ විසින් 'ආණ්ඩුකරණ මානසිකත්වය' (governmentality) යන පදය හඳුන්වා දෙන ලද්දේ මිනිසුන්ගේ හැසිරීම හැඩ ගැස්වීම සහ නියාමනය කිරීම සඳහා භාවිතා කරන රීති පද්ධතියක් අරුත් ගැන්වීමටය (Li,2007). ෆූකෝට (Foucault) අනුව ආණ්ඩුකරණ මානසිකත්වය යනු:

> ඉතාම නිශ්චිත සහ සංකීර්ණ ආකාරයේ බලයක් හැසිරවීම සඳහා අවශ්‍ය කරන්නා වූ ආයතන, ක්‍රියා පටිපාටි, විශ්ලේෂණ සහ ආවර්ජනා සමුදාය වේ. එහි මූලිකම අරමුණ ජනගහණය පාලනය කිරීමයි; එහි දැනුමේ මූලිකම ප්‍රභවය දේශපාලන ආර්ථිකය වේ; එමෙන්ම එහි ප්‍රායෝගික තාක්ෂණය ක්‍රියාත්මක වන්නේ රාජ්‍යයේ ආරක්ෂක පද්ධති තුළිනි. (බර්ෂෙල් සහ වෙනත්, 1991, පිටු අංක 102 හි උපුටා දක්වා ඇති පරිදි)

ෆූකෝගේ දැක්ම තුළ ආණ්ඩුව යනු දේශපාලන පද්ධතීන් සහ රාජ්‍යයන්ගේ කළමණාකරණයට එහා ගිය දෙයකි. එමගින් පුද්ගලයින් සහ කණ්ඩායම් වල හැසිරීම හසුරුවන බව ඔහු විශ්වාස කළේය. ඒ අනුව ඔහුගේ තර්කය වූයේ "ආණ්ඩුකරණ මානසිකත්වය යනු අනෙක් අයගේ ක්‍රියා වල භව්‍ය ක්ෂේත්‍රය පාලනය කිරීමයි" (Foucault, 2002, p. 336). ආණ්ඩුවේ කාර්යභාරය බවට ඒ අනුව පත් වන්නේ "ජනගහණයේ සුබසාධනය සැලසීමත්, ඔවුන් ජීවත් වන කොන්දේසි වල තත්වය ඉහළ දැමීමත්, ඔවුන්ගේ ධනය, ආයු කාලය, සෞඛ්‍යය වැනි කරුණු වල වැඩි වර්ධනයත්ය" (Burchell et al, 1991, p. 100). කෙසේ වුවත් සෑම පුද්ගලයකුටම බල කිරීමට ධාරිතාවක් ආණ්ඩුවට නොමැති නිසා ආණ්ඩුව කරන්නේ "ස්වාර්ථය සලසා ගනු රිසි පුද්ගලයින් මෙම නීති රීති වලට අවනත විය යුතු තැනට වැඩ සැලසීමයි" (Scott, 1995, p. 202). නූතන ආණ්ඩුකරණ ක්‍රියාවලිය පටිපාටි, නීති-රීති සහ තර්කනයන් සමූහයක සංකීර්ණ ජාලාවක් වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වන්නේ ඒ අනුවය. ලි (2007, පිටුව 275) දක්වන ආකාරයට "බලය දුර සිට ක්‍රියාත්මක වන විට එහි ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ අවබෝධය අපෙන් ගිලිහේ. එවැනි අවස්ථා වල අපේ කැමැත්ත ඇතිව පාලනය කිරීම පිළිබඳ ප්‍රශ්නය අදාළ නැත."

වසංගත තත්වය තුළ ජනිත කර ඇති අර්බුදයේ උත්සන්න භාවය පිළිබඳ මානසිකත්වය තුළින් මෙම ක්‍රියාවලිය තවදුරටත් මුල්බැස ගෙන තිබේ. එහිදී තමාගේ සෞඛ්‍යය රැකගැනීම තුළ ස්වාර්ථය සැලසෙන නිසා නියම

කර ඇති පරිදි සමාජ දුරස්ථභාවය පවත්වා ගැනීමට සෑම පුද්ගලයෙකුටම පෞද්ගලික අවශ්‍යතාවයක් ඇතිවේ. එම නිසා මෙම තත්වය පවත්වා ගැනීමට යැයි කියමින් ආණ්ඩු විසින් පුරවැසි ජීවිතය වැඩි වැඩියෙන් පාලනයට හා අධීක්ෂණයට යටත් කිරීම පිළිබඳ පුරවැසියන් එතරම් තැකීමක් නොකරනවාක් මෙන්ම, ඒ පිළිබඳ සමහර අවස්ථා වල ඇත්තෙන්ම ප්‍රසාදයෙන් යුතුව දැකීමට පෙළඹී ඇත. එමඟින් මෙම තත්වය තවදුරටත් සාමාන්‍යකරණය වන අයුරු ඊළඟ කොටසේ සාකච්ඡා කෙරේ.

ව්‍යතිරේඛ තත්වය, වසංගතය සහ ආඥාදායක පාලනය

ලොව පුරා රටවල් කොවිඩ් වසංගතයට දක්වන ලද ප්‍රතිචාර අතර දේශසීමා වසා දැමීම්, නිරෝධායන ඇඳිරි නීතිය, පෙර නොවූ විරූ ආකාරයේ ආර්ථික උද්දීපන පැකේජ, ආසාදිතයන් අධීක්ෂණය හා ආසාදිත ප්‍රතිශතය ගණනය කිරීම සඳහා ඩිජිටල් ක්‍රම භාවිතය වැනි බොහෝ ක්‍රියාමාර්ග විය. සමහර නායකයන් විසින් මෙය හදිසි තත්වයක් වශයෙන් හඳුන්වා දෙමින් එය ජනතාවගේම යහපත සඳහා ගන්නා ලද ක්‍රියාමාර්ගයක් වශයෙන් පෙන්වා දීමේ ප්‍රවණතාවක්ද තිබේ. ඉතාලි ජාතික චින්තකයකු වන ජෝජියෝ අගම්බෙන්ට අනුව මෙසේ හදිසි තත්වය සාමාන්‍යකරණය කිරීම ඔස්සේ ආණ්ඩුවක් අර්බුද අවස්ථාවකදී සිය බලය වැඩිකර ගැනීම තුළ 'ව්‍යතිරේක තත්වයක්' (state of exception) නිර්මාණය වන බව දක්වා තිබේ (Agamben, 2005). ඔහු පෙන්වා දෙන්නේ මෙවැනි අසාමාන්‍ය ආකාරයේ බලය ව්‍යාප්ත කිරීම් නිසා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රාජ්‍යයන් අධි ආඥාදායක ආකාරයේ පාලන ක්‍රමයන් (totalitarian regimes) බවට පත්වීමේ අනතුරක් පවතින බවයි. ඉතාලි ආණ්ඩුවේ කොවිඩ් ප්‍රතිචාරය පිළිබඳ අදහස් දක්වන ඔහු පවසන්නේ එතුළ වියරු, අතාර්කික සහ කිසිසේත් සාධාරණීකරණය කළ නොහැකි ආකාරයේ හදිසි ක්‍රියාමාර්ග රාශියක් තිබූ බවයි (Agamben, 2020). ඔහුගේ විශ්ලේෂණයට අනුව මෙවැනි ක්‍රියාමාර්ග ඔස්සේ ආණ්ඩු උත්සහ කරන්නේ මතු දක්වන ලද ව්‍යතිරේක තත්වය සාමාන්‍ය ආණ්ඩු කිරීමේ මාදිලියක් බවට පත්කොට ඒ ඔස්සේ සාමාන්‍යකරණය වන විධායක ආඥා හරහා මිලිටරීකරණය හඳුන්වා දීමටය. ඇමෙරිකාවේ හිටපු ජනපති ඩොනල්ඩ් ට්‍රම්ප්ද ඇතුළුව බොහෝ නායකයන් විසින් වසංගතය යුධ තත්වයකට සමාන කිරීම හරහාය ඊට දක්වන ලද ප්‍රතිචාරයට මහජන සහයෝගය ලබාගත්තේ. එහිදී දැඩි ආරක්ෂක විධිවිධාන හඳුන්වා දීමට ප්‍රතිරෝධයක් එල්ල නොවුනේ ඒ අනුව බව ඔහුගේ දැක්මයි. ඩයස් සහ ඩෙලචි (Dias and Deluchey 2020) ට අනුව වසංගතය යුද්ධයකට සමාන කිරීම හරහා සිදුවන්නේ ආණ්ඩුකරණය තුළ ආරක්ෂක ව්‍යුහයන් හා ව්‍යතිරේක තත්වය සාමාන්‍යකරණය වීම පමණක් නොව,

නව ලිබරල් ආණ්ඩු වලට හඳුන්වා දීමට අවශ්‍යතාවය ඇති ව්‍යුහාත්මක ප්‍රතිසංස්කරණද වඩාත් ගැඹුරින් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අවශ්‍ය පසුබිම සකසා දීමයි (පිටුව 3). "කොවිඩ් නමැති අදෘෂ්‍යමාන සතුරා නිසා ජනතාවගෙන් නැවත වාරයක් බලාපොරොත්තු වන්නේ කීකරු භාවය හා ආණ්ඩුවේ බලයට කැමැත්තෙන් යටත් වීම වන අතර, ආණ්ඩුකරණ ක්‍රමෝපායන් වලින් අරමුණු කරන්නේ මෙම යුද්ධය ඇති කිරීම හා අදෘෂ්‍යමානව පවත්වාගෙන යෑමය" (ඉහත එම).

ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රාජ්‍ය වර්ගීකරණයේ කොතනක සිටියත්, එනම් පටිපාටිමය, හරයාත්මක, ශක්තිමත් හෝ දුර්වල යන කුමනාකාරයේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක් වුවත්, කොවිඩ් වෛරසය නැවැත්වීම සඳහා ප්‍රශ්නයට සාපේක්ෂව සාධාරණීකරණය කළ නොහැකි ආකාරයේ ප්‍රතිචාර භාවිතා කරනු දක්නට ලැබේ. මෙම ප්‍රතිචාර සාමාන්‍යයෙන් වෛරසය නැවැත්වීමට සහය වුවත්, බොහෝ කොටම පුද්ගල නිදහස කප්පාදු කරන ආකාරයේ ඒවාය. ඒවා සාමාන්‍යයෙන් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රාජ්‍යයන් වල තහවුරු කොට තිබෙන, සහ ඉතාම නිශ්චිත තත්වයන් යටතේ මිස සීමා කළ නොහැකි ආකාරයේ අයිතීන් වේ (Coppedge et al, 2011). ඊට අමතරව සහ කලින්ද පැවසූ පරිදි "ඉක්මණින් ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ අවශ්‍යතාව, රාජ්‍යයේ ක්‍රියාවන් සංවරණය කරන හා සිරස් වගවීම තහවුරු කරන බලතල පංගු කිරීමේ න්‍යාය සහ නීතියේ ආධිපත්‍යය පිළිබඳ මූලධර්ම හා ගැටේ" (Zwitter, 2012, p. 100). එම නිසා වසංගත තත්වය තුළ දැකිය හැකි වන්නේ දේශපාලන විධායකය ව්‍යවස්ථාදායකයේ නීති සම්පාදන බලය අතික්‍රමණය කර ඇති බවයි (Engler et al, 2021). හින්රිච්සන් (Hinrichesen) අනතුරු හඟවන පරිදි වසංගත තත්වය ජාතිවාදී තර්කනයන් ප්‍රතිසංවිධානය කිරීමට සහ නැවත පණ ගැන්වීමට, ආඥාදායක ආකාරයේ ආණ්ඩුක්‍රමයන් නැවත කරළියට ගෙන ඒමට, සහ ව්‍යතිරේඛ තත්වය සාමාන්‍ය ආණ්ඩුකරණ මාදිලියක් වශයෙන් පොදුජන විඥානය තුළ සාමාන්‍යකරණය කිරීමට භාවිතා කරන ආකාරය පිළිබඳ අප විමසිලිමත් විය යුතුය (2020).

වසංගතය සහ නව ලිබරල්වාදය

ලිබරල්වාදයේ කුමන ප්‍රභේදයෙන් වුවත් අපේක්ෂා කරන්නේ පුරවැසි ජීවිතය තුළ අවම රාජ්‍ය මැදිහත්වීම වුවද, එහි නව ප්‍රවර්ගය (එනම් නව ලිබරල්වාදය) තුළින් ඊට අවශ්‍ය කරන ව්‍යුහාත්මක ප්‍රතිසංස්කරණ බලෙන් හෝ හඳුන්වා දීම සඳහා අර්ධ-ආඥාදායක ස්වරූපයේ දේශපාලන නායකත්වයක් ඉල්ලා සිටීම රසවත් ප්‍රතිවිරුද්ධතාවකි. මෙය විශේෂයෙන්ම දියුණු වෙමින් පවතින රටවල දැකිය හැකි තත්වයක් වුවත් දියුණු රට වලද

නැත්තේ නොවේ. මෙසේ රාජ්‍යයේ ආයතන පද්ධතිය කොහොමටත් දුර්වල වෙමින් පැවති තත්වයක් යටතේ ඇති වූ වසංගත තත්වය එම දුර්වල රාජ්‍යයට පැමිණි කුණාටුවක් බඳු විය. ඇල්ෆ්‍රෙඩෝ සාඩ්-ෆිල්හෝ (Alfredo Saad-Filho) දක්වන පරිදි;

> වෙළඳපොළෙහි වඩා උසස් යැයි කියාගන්නා කාර්යක්ෂමතාවයෙහි නාමයෙන් දශක හතරක් මුළුල්ලේ රාජ්‍යයේ හැකියාව හායනයට ලක් කළ, ගෝලීයකරණය වන නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා ඉඩ සැදීමට පවතින කර්මාන්ත දුර්වල කළ, රාජ්‍යය ඇපයට තබා බිඳෙන සුළු මූල්‍ය පද්ධතීන් නිර්මාණය කළ, කෙටි කාලීන ලාභය වෙනුවෙන්ම කැප වූ නව ලිබරල්වාදී පසුබිමකටය කොවිඩ් වසංගතය පැමිණෙන්නේ (2020, පිටුව 478).

"නව ලිබරල්වාදයෙන් අපේ මහජන සේවා බාදනය වන්නට ඉඩ හැර, අධ්‍යාපනය සහ සෞඛ්‍යය ලාභ උපයන ව්‍යාපාර බවට පත්කොට, ඌන තක්සේරුවට ලක්ව අඩුවෙන් වැටුප් ලබන කම්කරුවන්ගේ සූරාකෑම මතින් ලාභ ලබා, මානව සුබසිද්ධියට ඉහළින් මිලිටරීකරණය වූ ලෝකයක උපයා ගතහැකි ලාභයට ප්‍රමුඛස්ථානය ලබාදී, මිනිසුන් සහ රටවල් අතර අසමානත්වය වඩාත් තීව්‍ර කොට තිබූ මොහොතක" (Isakovic, 2020) වසංගතය මඟින් එම තත්වය උත්සන්න කොට සාමාන්‍යකරණය කරන ලද බව පැවසිය හැකිය. ඒ අතින් ගත් කළ වසංගතය ඔය කියන්නා වූ ආකාරයේ 'මහා සමපාතකයක්' (Bowleg, 2020; Marmot and Allen, 2020) නොවූ බව පැහැදිලිය. ඉසකොවිච් (Isakovic) (2020) ට අනුව නිරෝධායන නීති වලට අවනත වීමට සහ වසංගතයේ ආර්ථික හා මානසික බලපෑමෙන් යථා තත්වයට පත්වීමට කෙනෙකුට ඇති හැකියාව තීරණය වන්නේ වයස, ස්ත්‍රී-පුරුෂ භාවය, සමාජ පන්තිය හා භූගෝලීය සාධක වැනි සමාජ-ආර්ථික කරුණු මතය. මෙම කෘතිය තුළ නිතර මතු කරන මාතෘකාවක් වන සහ මෙම පරිච්ඡේදයේ ඊළඟ තේමාව වන 'ඉවත දැමිය හැකි ජීවිත' (disposable lives) සහ 'ඉවත දැමිය හැකි භාවය' (disposability) පිළිබඳ කරුණට වසංගතයේ මෙම විශේෂීකරණය වූ බලපෑම් සම්බන්ධ තර්කය සෘජුව අදාළ වේ. එහිදී කාගේ ජීවිත කාට වඩා වටින්නේද යන කරුණ වටා ඇති කතිකාව හඳුනා ගැනීම සඳහා 'මරණයේ දේශපාලනය' (necropolitics) යන රාමුව තුළ ඉවත දැමිය හැකි ජීවිත පිළිබඳ සාකච්ඡාව ස්ථානගත කරමි.

මරණයේ දේශපාලනය සහ ඉවත දැමිය හැකි ජීවිත

නව ලිබරල් ආර්ථිකය තුළ එක් එක් ජීවිත වලට වෙනස් වටිනාකම් ලබාදීමේ කෘෘරත්වය වසංගතය තුළින් වඩාත් පැහැදිලිව හුවා දක්වා ඇත. මෙසේ වෙනස් වටිනාකම් අනුයුක්ත කිරීමේ අවසාන ප්‍රතිඵලය වී ඇත්තේ

සමහර ජීවිත ඉවත දැමිය හැකි ඒවා වශයෙන් වර්ගීකරණය වීම සහ එම මානසිකත්වයේ සාමාන්‍යකරණයයි. මෙම යථාර්ථය තේරුම් ගැනීම සඳහා 'මරණයේ දේශපාලනය' යන එම්බෙම්බෙ (Achille Mbembe) (2003) ගේ සංකල්පය ප්‍රයෝජනවත්ය. එම්බෙම්බෙ (Mbembe) දක්වන පරිදි යමෙකුගේ ජීවිතයේ වටිනාකම තීරණය වන්නේ ඔවුන් දේශපාලන බලයට කොතරම් සමීපද යන කාරණය මතය (Vagehese, 2021). මෙම අවස්ථාවේ ආගමික සහ වාර්ගික සුළුතර කණ්ඩායම් හා ආර්ථික වශයෙන් ආන්තීකරණය වූ කණ්ඩායම් පත්ව ඇති අනතුරේ තරම තේරුම් ගැනීම සඳහා මෙමගින් අපට තවත් එක් න්‍යායාත්මක මෙවලමක් ලබා දේ. ශ්‍රී ලංකාවේ වසංගත ආණ්ඩුකරණ මානසිකත්වය පිටුපස ඇති තර්කනය හඳුනා ගැනීම සඳහාද එය මහත් රුකුලකි.

රැකියා පරිසරය, ජීවන තත්වය, සමාජමය අවකාශය, වාර්ගික අසමානතා නිධන්ගත රෝග වැනි බොහෝ කාරණා මත වසංගතයේ බලපෑම වෙනස් වේ (සැන්ඩ්සෙට්, 2020). එක්සත් රාජධානියෙහි පිහිටි සේවාදායක අයිතීන් පිළිබඳ ආයතනයට අනුව අප්‍රිකානු, ආසියානු සහ මැද පෙරදිග කාන්තාවන් අඩු වැටුප් සහිත රැකියා කිරීමේ ප්‍රවණතාව අන් කාන්තාවන්ට වඩා දෙගුණයක් වන අතර, එම නිසා ඔවුන්ට වසංගතය වැළඳීමේ සුවිශේෂී අවදානමක් පවතී (*BAME women 'at twice the risk' of both Covid-19 and low pay, research shows,* 2020). ඒ අනුව පැහැදිලි වන්නේ යම් යම් කණ්ඩායම් වාර්ගික සහ ආර්ථික වශයෙන් මුහුණ දෙන ආන්තීකරණයන් නිසා වසංගතය වැළඳීමට ඔවුන්ට ඇති ප්‍රවණතාවය වඩා ඉහළ බවයි (Sandset, 2020). මේ සම්බන්ධයෙන් ජුඩිත් බට්ලර්ගේ අදහස් වැදගත් වේ. අනතුරට ලක්විය හැකි බව (vulnerability) ව්‍යාප්ත කර හැරීමේ, සම්පත් බෙදී යාමට අදාළ, විවිධ ක්‍රම පවතී. ඒවා නිසා යම් කණ්ඩායම් අනෙක් ඒවාට වඩා අත්තනෝමතික ප්‍රචණ්ඩත්වයට වැඩිපුර ගොදුරු වීම සිදුවේ (Butler, 2006, p. xii). සැන්ඩ්සෙට් (2020) ට අනුව වසංගතය සහ ඔඩුදුවා ගොස් ඇති සෞඛ්‍ය හා ආර්ථික විෂමතා අතර ඇති සම්බන්ධය තුළින් පෙන්වා දෙන්නේ කොවිඩ් තත්වය තුළ දක්නට ලැබෙන මරණයේ දේශපාලනය ව්‍යතිරේඛ තත්වයක ප්‍රතිඵලයක් පමණක් නොව, පවතින අසමානතා මිනිසුන් විසින් නිහඬව පිළිගැනීමේ ප්‍රතිඵලයක්ද වන බවයි. මෙහිදී ඉතාම තත් ආකාරයෙන් පවතින ව්‍යුහාත්මක ප්‍රචණ්ඩත්වයේ බලපෑම පුද්ගලයන් විසින් නොසළකා හරිනු ලබන අතර, සමහර ජීවිත අනෙක් ඒවාට වඩා වසංගතයට ගොදුරු වීමේ වැඩි අවදානමක් පැවතීම ස්වභාවික කාරණයක් ලෙස දැකීමට එම නිසා ඔවුන් පෙළඹේ (Sandset, 2020).

වෛරසය පාලනය කිරීම සඳහා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී වන හා නොවන කුමනාකාරයේ වුවද රටවල් වලට අනුගමනය කරන්නට සිදු වූ ක්‍රියාමාර්ග හේතුවෙන් ව්‍යතිරේඛ තත්වය සාමාන්‍යකරණය වී ඇති අතර, එය භාවිතයෙන් පාලකයන් සිය වගවීමේ වගකීම් වලින් මිදෙන බවක් පෙනෙන්නට තිබේ. වසංගතය හැඳින්වීම සඳහා යොදාගෙන ඇති යුධ උපමාව හා එමගින් සමාජගත කොට තිබෙන මානසිකත්වය නිසා ලොව පුරා රටවල ආණ්ඩුකරණ ක්‍රියාවලිය මිලිටරීකරණයේ ග්‍රහණයට නතුව ඇති අතර, පුරවැසි ජීවිත ආණ්ඩුව මගින් අධීක්ෂණය කිරීමද සාමාන්‍ය කරුණක් බවට පත්ව ඇත. මෙම ප්‍රවණතාවයන් තුළින්, සීඝ්‍රගාමී ලෙස හඳුන්වා දෙන්නට උත්සහ කෙරෙන නව ලිබරල් ප්‍රතිසංස්කරණ වලට එල්ල වන විරෝධතා මර්දනය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය පසුබිමද සකසා දී තිබේ. අවසාන වශයෙන්, මේ ඇතිව තිබෙන ව්‍යතිරේඛ තත්වය තුළින් වසංගත මාදිලියේ ආණ්ඩුකරණ මානසිකත්වය සුජාතකරණය කර තිබෙන නිසා එවැනි ප්‍රජාතන්ත්‍ර විරෝධී භාවිතයන් වසංගත තත්වයෙන් මතුවටත් පැවතීමේ හැකියාවක් තිබේ. මෙම කෘතිය ලියවෙන්නට අවශ්‍ය කරුණු කාරණා යෙදෙන්නේ මෙවැනි බැරෑරුම් තත්වයක් තුළය. එම රාමුව තුළ සිට ශ්‍රී ලංකාවේ කොවිඩ් ප්‍රතිචාරය මගින් ඇති කරන ලද සමාජ-දේශපාලන බලපෑම් අධ්‍යයනය කිරීම මෙහි අරමුණ වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ පූර්ව-වසංගත ආණ්ඩුකරණ මානසිකත්වයේ ඉතිහාසයෙන් බිඳක්

නිදහස ලැබූ වකවානුවේ ශ්‍රී ලංකාවේ තත්වය ඉතා යහපත් විය. අධ්‍යාපනය හා සෞඛ්‍යය යන අංශ වලට ශක්තිමත් සුබසාධන පදනමක් තිබුණු අතර (Jayasuriya, 2004), පාර්ලිමේන්තු සම්ප්‍රදායද ඉතා ශක්තිමත් විය (ඩි වොටා, 2010). එතෙකුදු වුවත් නිදහසින් අවුරුදු 70 ක් ගතවන තැන රාජපක්ෂ පාලනය යටතේ ලංකාව ඉතා සීඝ්‍රයෙන් ආඥාදායක ස්වරූපයේ වාර්ගික රාජ්‍යයක් බවට පත්වෙමින් තිබේ (DeVotta, 2010).

2009 එල්ටීටීඊ සංවිධානයට එරෙහිව ලත් යුධ ජයග්‍රහණයෙන් පසු රාජපක්ෂවරු ලංකා දේශපාලනය තුළ සිය බලය තහවුරු කරගන්නට පටන් ගත්හ. එහිදී සිංහල-බෞද්ධයන්ගේ සහ ජාතියේ ආරක්ෂකයන් ලෙස ඔවුන් ලද ජන වරම පෙර නොවූ විරූ අන්දමේ එකකි. 2015 දී පුළුල් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සන්ධානයක් හමුවේ පරාජයට පත් වුවද, 2019 දී වඩා ශක්තිමත්ව ඔවුන් නැවත බලයට පැමිණෙන්නේ හරියටම වසංගතයට පෙරාතුවය. එහිදී යහපාලන ආණ්ඩුවේ පොරොන්දු කඩ කිරීම්, දූෂණ හා වංචා, අභ්‍යන්තර අර්බුද සහ අවසාන වශයෙන් පාස්කු ප්‍රහාරය වැළැක්වීමට නොහැකි වීම යන හේතු මෙම ජයග්‍රහණයට මූලික වූ බවද පැවසිය යුතුය. උයන්ගොඩ (2020) පවසන පරිදි:

"මෙම දුර්වලතා පොහොට්ටුව සඳහා නිර්මාණය කළ දේශපාලන සටන් පාඨය දේශපාලනික වශයෙන් ඉතා දීර්ඝ කාලීන හා ඵලදායී විය: එනම් ශක්තිමත් නායකයෙක්, ශක්තිමත් ආණ්ඩුවක්, මිලිටරි සහභාගීත්වය සහිත ශක්තිමත් රාජ්‍ය පරිපාලනයක් සහ සංවරණ සහ තුලන වලින් තොර වූ එක් ශක්තිමත් බල මධ්‍යස්ථානයක් යන රැඩිකල් නව දේශපාලනික විකල්පයයි."

මේ හරහා නිර්මාණය කරගන්නා ලද සිය දේශපාලනික ප්‍රතිරූපය තුළින් ගෝඨාභය රාජපක්ෂ යනු දක්ෂකමට, විශේෂඥ දැනුමට හා කාර්යක්ෂමතාවයට මුල්තැන දෙන, ජාතික ආරක්ෂාව අවධාරණය කරන්නෙක් බව සන්නිවේදනය කරන ලදී. ඩි වෝටා (DeVotta) දක්වන පරිදි "දේශපාලනය තුළ ඔහුගේ නැඟ ඒමත් සමඟ සිංහල-බෞද්ධ වාර්ගික රාජ්‍යය වඩා ශක්තිමත්ව ස්ථාපනය වීමත්, රටේ ඉතිරිව පවතින බහුත්වවේදය සහ ලිබරල්වාදය පිළිබඳ යම් හෝ නිධියක් වේ නම් එහි ක්‍රමික හායනයත් දක්නට ලැබේ." (2021, පිටුව 96)

රාජපක්ෂ නායකත්වය (ගෝඨාභය සහ මහින්ද යන දෙදෙනාම) යටතේ රාජ්‍ය කටයුතු වල මිලිටරි භූමිකාව එන්න එන්නටම වැඩි වී තිබේ. අහිලන් කදිර්ගාමර්ට අනුව පශ්චාත් යුධ ලංකාවේ මිලිටරිය බොහෝ කොටම යොදාගෙන ඇත්තේ සංවර්ධන කටයුතු සඳහාය (Kadirgarmar, 2013). එහෙත් පත්වූ දිනයේ පටන් ජනාධිපති ගෝඨාභය රාජපක්ෂ ආණ්ඩුවේ විවිධ තනතුරු වලට විශ්‍රාම ලත් සහ දැනට සේවයේ සිටින මිලිටරි නිලධාරීන් බොහෝමයක් පත්කොට තිබේ (Fonseka and Dissanayake, 2021). ආරම්භයේ පටන්ම ඉතා පැහැදිලි කරුණක් වූයේ ජනාධිපතිවරයා ආඥාදායක ආකාරයේ ආණ්ඩුක්‍රමයක් ප්‍රිය කරන, සිය බලය සම්බන්ධයෙන් කිසිදු සංවරණයක් හෝ තුලනයක් අපේක්ෂා නොකරන, එමෙන්ම විවේචනය නොඉවසන ආකාරයේ අයෙක් බවයි. සාම්ප්‍රදායික පක්ෂ දේශපාලනය තුළින් පැමිණි ප්‍රභූන්ට වඩා (තමාගේ මැතිවරණ ජයග්‍රහණය වෙනුවෙන් වැඩ කළ අයද ඇතුළුව) තමා හමුදා නිලධාරීන් සහ වෘත්තීයවේදීන් මත විශ්වාසය තබන බව පෙන්වන්නට ඔහු කිසිදු අවස්ථාවක මැලි නොවීය.

අත්‍යන්ත ජාතිවාදයට අමතරව රාජපක්ෂ ආණ්ඩුවේ තවත් ප්‍රවණතාවයක් වන්නේ නව ලිබරල් ආර්ථික පර්යාය තව තවත් ව්‍යාප්ත කිරීමයි. සිය මැතිවරණ ව්‍යාපාරයට සහය දුන් ව්‍යාපාරික පැළැන්තිය නිසාම පමණක් නොව, ජනාධිපති ගෝඨාභය රාජපක්ෂට නව ලිබරල් දෘෂ්ටිවාදය පිළිබඳ නෛසර්ගික පැහැදීමක් ඇති බව පෙනෙන්නට තිබේ. බලයට ආ දින පටන් ඔහුගේ ප්‍රතිපත්ති රාමුව දෙස බැලූ විට - කොළඹ නගරය නූතනත්වයෙන් පිරි ගෝලීය නගරයක් කිරීම, වෙළඳපොළට අවශ්‍ය ආකාරයට අධ්‍යාපනය අනුවර්තනය කිරීම සහ රාජ්‍ය දේපළ කළමණාකරණය කිරීම සඳහා ගෝලීය ප්‍රාග්ධනය සමඟ අත්වැල් බැඳ ගැනීම වැනි නිදසුන් තුළින් - පැහැදිලි වන්නේ මෙයයි.

පශ්චාත් යටත්විජිත ලංකාවේ ඉතිහාසය තුළ අප ජීවත්ව ඇත්තේ සාමකාමී කාල වලට වඩා 'ව්‍යතිරේඛ තත්වයන්' (Georgio Agamben, 2005) තුළය. මෙරට හඳුන්වා දී ඇති ත්‍රස්ත-විරෝධී නීති සමුදාය සහ අද වනවිට ඉතා හුරු පුරුදු සහසක් හදිසි තත්වයන් තුළින් පැහැදිලි වන්නේ මෙයයි. 1953 සිට 2006 දක්වා කාලය තුළ වාර 20 කදී රට තුළ හදිසි තත්වයන් ප්‍රකාශයට පත්කොට ඇත (Manoharan, 2006, p. 24). 2006 දී ප්‍රකාශයට පත් කළ හදිසි තත්වය 2009 යුද්ධයේ අවසානය තෙක්ම පැවතුණි. මේවා හඳුන්වා දෙන ලද්දේ අධි ආරක්ෂක කලාපල සිවිල් වැසියන්ට පිවිසීම තහනම් කර තිබූ යුධ කලාප, මුර පොළවල් වැනි වෙනත් භෞතික ක්‍රියාමාර්ග වලට අමතරවය. නමුත් විශේෂිතම කරුණ වන්නේ මෙවැනි ආරක්ෂක විධිවිධාන හඳුන්වා දීමට හේතු වූ දුක් ගැනවිලි සහ අසහනයන් නීතිය, පර්යාය හා ආරක්ෂාව සම්බන්ධ කටයුතු වශයෙන් මිස, කිසිදු අවස්ථාවක ව්‍යුහාත්මක ප්‍රතිසංස්කරණ ඔස්සේ විසඳිය යුතු ඒවා වශයෙන් කිසිවකු විසින් වටහා නොගැනීමයි (Uyangoda, 2000). ඒ අනුව 1978 අංක 15 දරන අපරාධ නඩු විධාන (විශේෂ විධිවිධාන) නීතිය (Manoharan, 2006), 1978 ඊළාම් විමුක්ති කොටි සංවිධානය සහ වෙනත් එවැනි සංවිධාන තහනම් කිරීමේ පනත සහ 1978 අපරාධ නඩු විධාන (විශේෂ විධිවිධාන) පනත වැනි ඒවා හඳුන්වා දෙන්නේ සන්නද්ධ අසහනය මර්දනය කිරීමටය. ඒ අතර සුවිශේෂයෙන් මර්දනකාරී නීතියක් වශයෙන් 1979 ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනත දැක්විය හැකිය.

ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනත තුළින් මූලික විමර්ෂණයකින් තොරව පුද්ගලයකු සෝදිසි කිරීම, අත්අඩංගුවට ගැනීම, රැඳවුම් භාරයේ තබා ගැනීම සහ වෙනත් එවැනි ක්‍රියා සිදු කිරීමටද (4-6 වගන්ති), නීතිය ක්‍රියාත්මක කරවන නිලධාරීන්ට එරෙහිව නීතිමය පියවර ගැනීමෙන් වැළැක්වීමටද (26 වගන්තිය), පවතින වෙනත් නීති සමඟ ගැටෙන අවස්ථා වල ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනතට මූලිකත්වය ලැබීමටද (28 වගන්තිය) අවශ්‍ය ප්‍රතිපාදන සපයා ඇත. ආගමික අන්තවාදය වැළැක්වීමට යැයි කියමින් මෙම පනතට 2021 මාර්තු මාසයේ සංශෝධනයක් ඉදිරිපත් කරන ලද පසුබිමක් තුළ - 2021 අංක 01 දරණ ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ දැඩි අන්තවාදී ආගමික මතවාද දැරීමෙන් මුදවා ගැනීමේ නියෝග - ඊට විශේෂ අවධානයක් යොමු කිරීම අවශ්‍ය වේ (*Concerns Relating to the Recent Regulations Issued Under the Prevention of Terrorism Act,* 2021). මෙම පනත තුළින් සැබවින්ම කෙරෙන්නේ ආණ්ඩු විරෝධීන්ට එරෙහිව පියවර ගැනීමත්, වාර්ගික ආගමික සුළුතරයේ අයිතීන් කප්පාදු කිරීමත් බව ඉතා පැහැදිලිය (එම; *Sri Lanka's draft Counter Terrorim Act: a license for continued state oppression, intimidation and torture,* 2017).

ලංකාවේ වසංගත ආණ්ඩුකරණ මානසිකත්වයෙන් එසේ නම් සිදුකොට ඇත්තේ අළුතින් ව්‍යතිරේඛ තත්වයක් හඳුන්වා දීම නොව, පසුගිය දශක ගණනාව මුළුල්ලේ පැවති ව්‍යතිරේඛ තත්වය දීර්ඝ කොට පවත්වාගෙන යාමයි. මෙම ඓතිහාසක පසුබිම තුළ වසංගත ආණ්ඩුකරණ මානසිකත්වය හා ලංකාවේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය අතර සම්බන්ධය පිළිබඳ නවමු අදහස් කිහිපයක් සැපයීමටය මෙම කෘතියෙහි පරිච්ඡේද 07 ඔස්සේ අපේක්ෂා කරන්නේ.

මෙම අධ්‍යනය

මෙම කෘතිය එළි දකින්නේ වඩා පුළුල් පර්යේෂණ ව්‍යාපෘතියක කොටසක් ලෙසය. කොවිඩ් වසංගතය ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රකාශයට පත්කළ දින පටන් වැඩිමනත් අවධානය යොමු වූයේ එහි සෞඛ්‍යමය පැතිකඩට මිස එමඟින් ඇති කරන ලද සමාජ-ආර්ථික බලපෑමට නොවන අතර, මාධ්‍ය වාර්තා හැරුණු විට ඒ පිළිබඳ විධිමත් විමසුමක් මේ දක්වාත් සිදුකෙරී නොමැත. මෙම පසුබිම තුළය ආණ්ඩුවේ කොවිඩ් ප්‍රතිචාරය සම්බන්ධයෙන් මහජන මත සමීක්ෂණයක් සිදු කිරීමට විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රයේ සමීක්ෂණ අංශය වන Social Indicator ආයතනය යොමු වන්නේ. සමීක්ෂණ වල ස්වභාවයෙන්ම අවධානය යොමු වන්නේ සමස්තයට පමණක් නිසා, අධ්‍යයනය අතරවාරයේ කරුණු වඩාත් ගැඹුරින් තේරුම් ගැනීම සඳහා සිද්ධි අධ්‍යයන කිහිපයක් කිරීමට පියවර ගැනුණි. ඒ යටතේ ජීවනෝපායන්, අධ්‍යාපනය, සුළු ජන කණ්ඩායම් වල තත්වය හා සමාජ සම්බන්ධතා ජාලා වල බලපෑම යන මාතෘකා ගැඹුරින් හැදෑරීමට තීරණය විය. මෙසේ රැස්කළ කරුණු මත පදනම්ව කණ්ඩායමේ සාමාජිකයන් විසින් රචනා කිහිපයක් සම්පිණ්ඩනය කළ අතර, පසුව මෙම කෘතියේ සමහර පරිච්ඡේද දක්වා විකාශනය වූයේ එම රචනාය. මේ කෘතිය තුළින් ලංකාවේ වසංගත ආණ්ඩුකරණ මානසිකත්වය පිළිබඳ පරිපූර්ණ අදහසක් ලබා නොදෙන මුත්, රටේ සුබසාධන පද්ධතියෙහි ක්‍රමික හායනය පිළිබඳ ඉතා වැදගත් අදහස් කිහිපයක් එහි අන්තර්ගත වේ.

පරිච්ඡේද සැකැස්ම

වසංගත ආණ්ඩුකරණයේ ආයතනික පැතිකඩ විග්‍රහ කරමින් භවානි ෆොන්සේකා සහ කුෂ්මිලා රණසිංහ ඊට අදාළව හඳුන්වා දුන් නීති-රීති සහ කාර්ය සාධන බලකා පිළිබඳව වැදගත් කරුණු ඉදිරිපත් කරයි. වසංගත කලබලය මධ්‍යයේ හදිසියේ සම්මත තරගන්නා ලද ඉතා ප්‍රශ්නකාරී 20 වන සංශෝධනය සහ වරාය නගර පනත් කෙටුම්පත ඔවුන්ගේ විශේෂ

අවධානයට බඳුන් වේ. එහිදී හරයාත්මක ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට ඒවායේ ඇති බලපෑම පොදුවේත්, මානව හිමිකම්, වගවීම සහ සමාජ අසමානත්වයට ඉන් ඇති කරන බලපෑම වඩා නිශ්චිතවත් ඔවුහු ප්‍රශ්න කරති.

මගේ පරිච්ඡේදය තුළ මූලිකවම අවධානයට බඳුන් වන්නේ 'වසංගත ආණ්ඩුකරණ මානසිකත්වය' යන සංකල්පයයි. ඒ යටතේ මෙම කාලය තුළ රට පාලනය කිරීමට යොදාගත් ක්‍රියා පටිපාටි, තාක්ෂණයන් හා තර්කනයන් සාකච්ඡාවට බඳුන් වන අතර එකී පටිපාටි, තාක්ෂණයන් හා තර්කනයන් ඔස්සේ පිළිබිඹු වන්නේ දැනට සිටින පාලකයන් කුමනාකාරයේ පාලනයකට පක්ෂද යන කරුණ බව පෙන්වා දෙන්නෙමි. එමඟින් ජනාධිපතිවරයාගේ දේශපාලන දැක්ම වන මිලිටරි සහභාගීත්වය සහිත ආණ්ඩුක්‍රමයක්, කීකරු සහ විනයගරුක සමාජයක් මෙන්ම තාක්ෂණවේදයට ප්‍රමුඛස්ථානය ලැබෙන පද්ධතියක් සාක්ෂාත්කරණය කරගැනීමට ප්‍රයත්න දරන බව මගේ මතයයි. ඒ හරහා සමාජයේ පවතින අසමානතාවයන් වැඩි වර්ධනය කිරීම හා විනයග රුක සමාජයක් කරා යන ගමනේදී දැඩි ලෙස අධීක්ෂණයට බඳුන් වීම සාමාන්‍යකරණය වීම යන කරුණු තුළින් හරයාත්මක ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය දරුණු ලෙස උල්ලංඝණය වන බව දක්වා ඇත්තෙමි.

වසංගත ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයෙහි ආර්ථික බලපෑම අධ්‍යයනය කරමින් නිපුණිකා ලේකම්වසම් උත්සහ කරන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ සමාජ ආරක්ෂණ පද්ධතියට හා සුබසාධන ප්‍රතිපත්ති වලට කුමක් සිදුවූයේද යන්න තේරුම් ගැනීමටය. ඇයගේ තර්කය වන්නේ ශක්තිමත් සුබසාධන පද්ධතියක් පවතී නම් ජීවිත රැකගැනීම සහ ආර්ථිකය අතර තේරීමක් කිරීමට සිදුනොවනු ඇති බවත්, ශ්‍රී ලංකාවේ සුබසාධන පද්ධතියෙහි ක්‍රමික හායනය, දූෂණය සහ දුර්වල කළමණාකරණය නිසා වසංගත තත්වය තුළ රාජ්‍යය 'බොල් රාජ්‍යයක්' (hollow state) බවට පත්ව ඇති බවත්ය. එම තත්වය තුළ වසංගතයක් වැනි බාහිර කම්පනයක් ඇති වූ විට තමාගේ සුබසාධනය තමාම සලසා ගතයුතු තැනට පුරවැසියා පත්ව ඇති බව ඇය පෙන්වා දේ.

සිය පරිච්ඡේදය තුළින් සකිනා මොයිනුඩීන් ශ්‍රී ලංකාවේ වසංගත ප්‍රතිචාරය පිටුපස ඇති වර්ගවාදී චින්තනයට අවධානය යොමු කරමින් පෙන්වා දෙන්නේ මෙම ප්‍රතිපත්ති නිසා පවතින වර්ගවාදය වඩාත් උත්සන්නව ඇති බවයි. විශේෂයෙන්ම වසංගතය තුළ මුස්ලිම් ප්‍රජාවට අදාළව හඳුන්වා දෙන ලද ප්‍රතිපත්ති තුළින් ආණ්ඩුවට සිය ප්‍රජාතන්ත්‍ර විරෝධී පද්ධතිය කිසිදු වගවීමකින් තොරව පවත්වාගෙන යාමට හැකියාව ලබාදී තිබේ. මෙමඟින් හරයාත්මක ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයට එල්ල කරන බලපෑම පිළිබඳව විමසමින් මොයිනුඩීන් පවසන්නේ නීතිය අත්තනෝමතික හා එක් එක් කණ්ඩායම් වලට විශේෂීකරණය වූ පරිදි ක්‍රියාත්මක කරවීම හා විධායකයේ බලය අත්‍යන්තව වැඩි කිරීම තුළ ලංකා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ පදනම බාදනයට ලක්වන බවයි.

කොවිඩ් වසංගත තත්වය තුළ ලක් රජයේ අධ්‍යාපන ප්‍රතිපත්තිය හරහා රටේ නිදහස් අධ්‍යාපනයට එල්ල කර ඇති බලපෑම අධ්‍යයනය කරමින් හසිනි ලේකම්වසම් තර්ක කරන්නේ මාර්ගගත අධ්‍යාපනයට ප්‍රවේශය පුද්ගලයාගේ ක්‍රය ශක්තිය මඟින් මිස ආයතනික වශයෙන් සම්බන්ධීකරණය නොකරන තත්වයක් තුළ නිදහස් අධ්‍යාපනය තවදුරටත් නිදහස් අධ්‍යාපනය වශයෙන් පවතීද යන්න සැක සහිත බවයි. අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රය තුළ රාජ්‍යය සිය සුබසාධන වගකීම් වලින් පසුබැස යෑමේ තත්වයක පැතිර යන නව ලිබරල් මානසිකත්වයේ එක් ප්‍රතිඵලයක් බවට පත්ව ඇත්තේ ස්වාධීනත්වය සහ ස්වයංපෝෂිත භාවයේ නාමයෙන් කලින් ආයතනික වගකීම් ව තිබූ දේ වත්මනේ පුද්ගලයාට තනිව අනුයුක්ත කොට තිබීම බව ඇය පෙන්වා දේ.

රජයේ කොරෝනා ප්‍රතිපත්ති වල අසංවේදී දරුණු භාවය හේතුවෙන් නිදහස් වෙළඳ කලාප තුළ සිරවූ සංක්‍රමණික ශ්‍රමිකයන්ට අත්වූ තත්වය පිළිබඳව සාකච්ඡා කරමින් කෞෂිනී දම්මලගේ ප්‍රාග්ධනය සහ ශ්‍රමය අතර සම්බන්ධතාවය රාජ්‍යය මඟින් සම්බන්ධීකරණය කරන්නේ කෙසේද යන්න පෙන්වා දෙයි. ඇය තර්ක කරන්නේ නිදහස් වෙළඳ කලාප ශ්‍රමිකයන් සූරා කෑම ප්‍රාග්ධන හිමිකරුවන්ට මෙන්ම රාජ්‍යයටද වාසිදායක බවත්, එය සිදුවන්නේ සූරාකෑම තුළින් ප්‍රාග්ධන හිමිකරුවන්ට හිමිවන ලාභයේ පංගුව වැඩිවීමෙන් සහ ඔවුන් රජයට ගෙවන්නා වූ බදු මුදල් වල ප්‍රතිශතය වැඩි වීමෙන් බවත්ය. ඇයට අනුව වසංගත තත්වය තුළ මෙම සූරාකෑම තවත් දැඩි කිරීමට මෙම දෙපාර්ශවයටම හැකිවිය.

සිය පරිච්ඡේදය තුළ ශෂික් සිල්වාගේ අවධානය යොමු වන්නේ කොවිඩ් වසංගතයට අදාළ සේවා ලබාගැනීමේදී සමාජ සම්බන්ධතා ජාල වල භූමිකාවටය. මෙම සේවා ලබාදීම සඳහා නිල ආයතනික පද්ධතියක් පැවතුණද, එම සමස්ත ක්‍රියාවලිය සැබවින්ම සංවිධානය වී තිබෙන්නේ දේශපාලනඥයින් වටා බවත්, නිල ආයතනික පද්ධතියට වඩා කාර්යක්ෂම සේවාවක් ඔවුන් නොනිල මාර්ග වලින් බොහෝ විට ලබාදීමට සමත් වන බවත් සිල්වා පෙන්වා දේ. මෙම ජාලය තුළ නව පුරුක් වශයෙන් කරළියට පැමිණ ඇති සෞඛ්‍ය අංශයේ නිලධාරීන්ද අවසානයේ දේශපාලනඥයින් මත යැපෙන බව ඔහුගේ අදහසයි. මෙම නොනිල සම්බන්ධතා ජාල තුළින් සමාජයේ ආන්තීකරණය වූවන්ට නිල ආයතන පද්ධතිය තුළින් සාමාන්‍යයෙන් නොලැබෙන ආකාරයේ සේවාවන් වලට ප්‍රවේශය හිමිවීම සත්‍යයක් වුවත්, එමඟින් අළුත් අසමානතා ඇති කිරීමත්, පවතින ඒවා තවදුරටත් ඉදිරියට ගෙන යාමත් සිදුවන බවද සිල්වා දක්වයි.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

Agamben, G. (2005) *State of exception*. Illinois: University of Chicago Press.

Agamben, G. (2020) *'The state of exception provoked by an unmotivated emergency' praxis*. Available at: https://positionspolitics. org/giorgio-agamben-the-state-of-exception-provoked-by-anunmotivated-emergency/ (Accessed: 07 July 2021).

BAME women 'at twice the risk' of both Covid-19 and low pay, research shows (2020) Institute of Employment Rights. Available at: https://www.ier. org.uk/news/bame-women-at-twicethe-risk-of-both-covid-19-and-low-pay-research-shows/ (Accessed: 17 June 2021).

Bowleg, L. (2020) 'We're not all in this together: On COVID-19, intersectionality, and structural inequality', American Journal of Public Health, 110(7), p. 917.

Burchell, G. Gordon, C. and Miller, P. (1991) 'Governmentality' in Burchell, G. Gordon, C. and Miller, P. (Eds.) The Foucault effect: Studies in governmentality. Illinois: University of Chicago Press, pp. 87-104.

Butler, J. (2006) Precarious life: The powers of mourning and violence. London: Verso Books.

Cheibub, J.A., Ji Y.J., Hong, and Adam Przeworski (2020) 'Rights and Deaths: Government Reactions to the Pandemic', SSRN Working Paper.

Chen et al. (2021) 'What factors drive the satisfaction of citizens with governments' responses to COVID-19?', International Journal of Infectious Diseases, 102, pp. 327-331.

Choukroune, L. (2020) 'When the state of exception becomes the norm, democracy is on a tightrope', The Conversation, 27 April. Available at: https://theconversation.com/whenthe-state-of-exception-becomes-the-norm-democracy-is-on-atightrope-135369 (Accessed: 02 July 2020).

Concerns Relating to the Recent Regulations Issued Under the Prevention of Terrorism Act (2021) Centre for Policy Alternatives. Available at: https://www.

cpalanka.org/concerns-relatingto-the-recent-regulations-issued-under-the-prevention-ofterrorism-act/ (Accessed: 03 July 2021).

Coppedge, M., et al. (2011) 'Conceptualizing and Measuring Democracy: A New Approach', Perspectives on Politics, 9(2), pp. 247–67.

Democracy under Lockdown (2020) *Freedom House*. Available at: https://freedomhouse.org/report/special-report/2020/ democracy-under-lockdown (Accessed: 15 June 2020).

DeVotta, N. (2010) Politics and governance in post-independence Sri Lanka. London and elsewhere: Routledge.

DeVotta, N. (2021) 'Sri Lanka: Returning to Ethnocracy', Journal of Democracy, 32(1), pp. 96-110.

Dias, B. and Deluchey, J. (2020) 'The "Total Continuous War" and the COVID-19 Pandemic: Neoliberal Governmentality, Disposable Bodies and Protected Lives', Law, Culture and the Humanities, pp. 1 -18.

Engler, S. Brunner, P. Loviat, R. Abou-Chadi, T. Leemann, L. Glaser, A. and Kübler, D. (2021) 'Democracy in times of the pandemic: explaining the variation of COVID-19 policies across European democracies', West European Politics, 44(5- 6), pp. 1077-1102.

Fonseka, B. and Dissanayake, U. (2021) 'Sri Lanka's Vistas of Prosperity and Splendour: A Critique of Promises Made and Present Trends', Centre for Policy Alternatives. Available at: https://www.cpalanka.org/wp-content/uploads/2021/07/ Sri-Lankas-Vistas-of-Prosperity-and-Splendour-A-Critiqueof-Promises-Made-and-Present-Trends.pdf (Accessed: 22 July 2021).

Foucault, M. (2002) 'The Subject and Power' in M Foucault, Power: Volume 3: Essential Works of Foucault 1954-1984 (J Faubion, ed; R Hurley, trs). London: Penguin, pp. 326-341.

Hinrichesen, J. (2020) 'Conditions of Life: A Comment on Giorgio Agamben's Reading of the Corona Pandemic' The Hedgehog Review, 20 April 2020. Available at: https://hedgehogreview.com/web-features/thr/posts/conditions-of-life (Accessed: 16 June 2021).

Isakovic, N. (2020) 'What has COVID-19 Taught Us About

Neoliberalism?' WILPF Newsbrief. Available at: http:// wilpf.nl/ wp-content/uploads/2020/06/WILPF-nieuwsbrieflente-2020. pdf (Accessed: 13 July 2021).

Jayasuriya, L. (2004) 'The Colonial Lineages of the Welfare State', in Kelegama, S. (ed.) Economic Policy in Sri Lanka: Issues and Debates. First edition. Thousand Oaks, California: SAGE Publications Pvt. Ltd, pp. 403–425.

Kadirgamar, A. (2013).'The Question of Militarisation in Post-war Sri Lanka', Economic and Political Weekly, 48(7), pp. 42-46.

Levitsky, S. and Daniel, Z. (2018) How Democracies Die. New York: Crown.

Li, T.M. ,s (2007) 'Governmentality', Anthropologica, 49(2), pp. 275–281.

Manoharan, N. (2006) Counterterrorism Legislation in Sri Lanka: Evaluating Efficacy. Washington: East-West Center.

Marmot, M., & Allen, J. (2020) 'COVID-19: Exposing and amplifying inequalities', Journal of Epidemiology and Community Health, 74(9), pp. 681–682.

Mbembe, A. (2003) 'Necropolitics', Public Culture, 15(1), pp.11-40.

Saad-Filho, A. (2020) Critical Sociology, 46(4-5), pp. 477-485.

Sandset, T. (2020) 'The necropolitics of COVID-19: Race, class and slow death in an ongoing pandemic', Global Public Health. DOI: 10.1080/17441692.2021.1906927.

Scott, D. (1995) 'Colonial Governmentality', Social Text, 43, pp. 191- 220.

Solty, I. (2020) 'The bio-economic pandemic and the western working classes', *SP: The Bullet*, March 24. Available at: https:// socialistproject.ca/2020/03/bioeconomic-pandemicand-western-working-classes/ (Accessed: 05 July 2021).

'Socio-Economic Index in the face of COVID-19' (2021) *Centre for Policy Alternatives*, 30 June. Available at: https://www.cpalanka.org/ socio-economic-index-in-the-face-of-covid-19/

(Accessed: 30 June 2021).

Sri Lanka's draft Counter Terrorism Act: a license for continued state oppression, intimidation and torture (2017) *Sri Lanka Campaign for Peace and Justice*. Available at: https://www. srilankacampaign.org/sri-lankas-draft-counter-terrorismact-license-continued-state-oppression-intimidation-torture/ (Accessed: 05 July 2021).

Uyangoda, J. (2020) 'A Major Shift in Sri Lanka's Politics', Ground Views, 08 August. Available at: https://groundviews. org/2020/08/08/ a-major-shift-in-sri-lankas-politics/ (Accessed 20 July 2021).

Uyangoda, Jayadeva. (2000) 'A State of Desire? Some Reflections on the Unreformability of Sri Lanka's Post-colonial Polity', in S.T. Hettige & Markus Mayer (Eds.) Sri Lanka at Crossroads – Dilemmas and Prospects after 50 Years of Independence. Delhi: McMillan India.

Vagehese, N. (2021) 'What is Necropolitics? The Political Calculation of Life and Death' Teen Vogue, 10 March 2021. Available at: https:// www.teenvogue.com/story/what-is-necropolitics (Accessed: 17 July 2021).

Zwitter, A. (2012). 'The Rule of Law in Times of Crisis', *Archiv f€ur* Rechtsund Sozialphilosophie, 98(1), pp. 95–111.